

Jord- och skogsbruk

Utdrag ur 3 kap. 2 § miljöbalken

"Jord- och skogsbruk är näringar av nationell betydelse.

Brukningens jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk."

Planeringsunderlag

Jordbruk

I Tanums kommun finns knappt 600 gårdar, med ca 13200 ha åkermark, ungefär en femtedel av Bohusläns åkerareal. Jordbruksmarken är redovisad på *Markanvändningskartan*.

Sammanställning av aktuellt underlagsmaterial om åkermarkernas produktionsförmåga saknas.

Skötseln av jordbruksmarken regleras, förutom i miljöbalken, i *Lagen om skötsel av jordbruksmark*.

Den av regeringen tillsatta utredningen *Livsmedelssektorns omställning och expansion* presenterades i december 1997 ett förslag. Där konstateras följande om den svenska livsmedelssektorns förutsättningar:

- Medlemskapet i EU har bidragit till ökad konkurrens med länder såväl inom som utanför den europeiska unionen.
- Jordbruk och livsmedelsindustri hör ihop. Utan tillgång till inhemska råvaror, av god kvalitet och till konkurrenskraftiga priser, finns en risk att livsmedelsindustrin flyttar från Sverige.
- Kvalitet och miljöfrågor är viktiga för den svenska livsmedelssektorn, men de långtgående krav som ställs på svensk produktion innebär samtidigt åtaganden i form av högre kostnader.
- Livsmedelssektorn har stor betydelse för både ekonomi och sysselsättning. Den är landets näst största industri mätt i produktionsvärde och tredje största bransch mätt efter antalet sysselsatta.

- Exporten av livsmedel har ökat och uppgick 1996 till 14,5 miljarder kronor. Fortfarande är dock importen dubbelt så stor.
- Jordbrukets lönsamhet släpar kraftigt efter i jämförelse med Danmark och Finland. En av anledningarna är det svenska jordbrukets mycket höga produktionskatter.

De ekonomiska förutsättningarna för jordbruket är beroende både av rikspolitiska beslut och av EU:s jordbrukspolitik.

Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU ska syfta till att möjliggöra:

- ett brett och varierat utbud av säkra livsmedel till skäliga priser
- ett långsiktigt hållbart jordbruk

Utöver dessa två övergripande mål ska jordbrukspolitiken även syfta till att:

- den biologiska mångfalden bevaras och främjas
- kulturmiljön bevaras
- ett varierat odlingslandskap främjas
- miljöbelastningen minimeras
- animalieproduktionen sker med högt ställda djurskyddskrav
- en regional balans och en levande landsbygd främjas
- ett internationellt konkurrenskraftigt jordbruk inom EU främjas

Skogsbruk

Tanum är den största skogskommunen i Bohuslän. Den produktiva skogsmarken utgör ca 35.000 ha, eller ca 40 % av kommunens totala landareal. Skogen i kommunen representerar ett stort ekonomisk värde genom den stora omsättning man har inom skogsbruket och i olika led med anknytning till detta.

Av skogsmarken är ca 3000 ha bolagsägd. Kommunen äger ca 300 ha och kyrkan ca 700 ha. Den övervägande delen, nästan 90 % av den totala skogsarealen, är således privatägd. Den är uppdelad på ett stort antal ägare och på 1177 fastigheter med minst 1 ha skogsmark. Medelarealen skogsmark per fastighet är 32,4 ha.

Många jordbrukare är beroende av skogsbruket för sin verksamhet och cirka 45 personer är heltidsarbetande inom skogsbruksnäringen i Tanum. Antalet har sjunkit väsentligt, men förväntas nu bestå under de närmaste åren. Sysselsättningen i skogsanknuten verksamhet i kommunen kan beräknas till ca 100 årsarbeten.

Skogen är en värdefull ekonomisk resurs men är också viktig från social, landskapsmässig och kulturhistorisk synpunkt. Skogarna uppskattas också mycket som fritidsmiljö och lövskog påverkar landskapsbilden bl a genom sin utpräglade årstidsvariation. Skogsmarkerna är mycket varierande med många olika arter av

växter och djur och har därmed en mycket stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Sedan 1998 är Tanums kommuns skogsbruk certifierat enligt Forest Stewardship Council (FSC). Som en del i FSC-certifieringen ingår bl a att minst 5% av den produktiva skogsmarken skall undantas från skogsbruksåtgärder. Endast skötsel som krävs för att bevara biotopernas naturliga biologiska mångfald är tillåten. Av den kommunägda marken är 6,7% undantagna enligt FSC.

Skogsbruket regleras framförallt av skogsvårdslagen och miljöbalken samt till viss del av kulturminneslagen. Från och med 1994 gäller en ny skogsvårdslag, där reglerna om miljövard har förstärkts, medan regleringen av produktionen har minskat för att, inom lagens grundregler, ge skogsägaren större valfrihet när det gäller att sköta skogen.

Lagen anger ett miljömål och ett produktionsmål för skogsbruket. Dessa båda mål skall vara jämställda.

Skogsvårdsstyrelsen har tagit fram ”Målprogram för skogslänet Västra Götaland” (2000). Syftet med detta är att lyfta fram skogen och skogsnäringens betydelse och möjligheter i länet ur ett helhetsperspektiv, där långsiktigt hållbar utveckling och biologisk mångfald utgör ramen. Målprogrammet belyser bl a även skogsnäringens utvecklingsmöjligheter.

Överväganden

Jordbruk

Jordbruket har stor betydelse för sysselsättningen, med ca 250 aktiva yrkesutövare i kommunen. Därtill kommer arbetande i anslutande verksamheter såsom transport, råvaruförädling, handel, service m.m.

Jordbruket har också stor betydelse för att bibehålla en levande landsbygd och för vår upplevelse av landskapet. En levande landsbygd med aktiva jordbruk och andra verksamheter är en viktig förutsättning för att det öppna landskapet skall bevaras.

Den radikala omläggning av jordbrukspolitiken som pågår gör framtiden mycket svårbedömd. Huruvida jordbruket i Tanum kan klara sig i konkurrens med slättbygdsjordbruket får framtiden utvisa. Ett antal enheter visar god växtkraft och är anpassade till dagens teknik.

Betingelserna för en rationell livsmedelsproduktion varierar avsevärt inom kommunen. Betydelsen av en god arrondering för en rationell och konkurrenskraftig drift ökar.

Förutsättningarna för mjölk- och köttproduktion inom kommunen är goda. Det är angeläget, inte minst för landskapsbilden, att sådan produktion får ekonomiska möjligheter att fortgå. EU:s stödformer kan bidra till att även marginella marker kan brukas och till ett öppet landskap. Deltidsjordbruken har också stor betydelse.

Framtiden kommer med all säkerhet att innebära krav på rationell och effektiv produktion. För att uppnå sådan på de relativt små enheterna måste driftskostnaderna minimeras exempelvis genom långtgående samverkan i fråga om maskiner och byggnader.

Stora åkerarealer har tagits ur produktion under senare år. Detta är en följd av den svaga lönsamheten vid produktion av livsmedel och avregleringen av det svenska jordbruket med åtföljande program för omställning av produktionen. Vissa av dessa åkerarealer har emellertid åter uppodlats som följd av EU-medlemskapet. Det är synnerligen angeläget både för markägare och samhället i stort att snarast finna användning för åkermark som tagits ur produktion. Betydande delar av dessa arealer kommer sannolikt att skogsplanteras och på sikt ge traditionell virkes- och bioenergiproduktion. Med hänsyn till boendemiljö och landskapsvård borde emellertid delar av denna areal åter odlas med åkergrödor. Odling av energigrödor är en möjlighet att bibehålla åkermarken.

Det är ett kommunalt intresse att jordbruket förblir en stark näring i kommunen.

Restriktivitet bör iaktas när det gäller att ta i anspråk jordbruksmark för andra ändamål.

Kommunen avser att på olika sätt stödja och uppmuntra åtgärder som kan bidra till att bevara det öppna landskapet, ängar och hagar samt framförallt en levande landsbygd. Detta kan ske till exempel genom att kommunen stödjer och medverkar till:

- utvecklingsbara familjelantbruk
- deltidsföretag och kompletterande verksamheter där lantbrukaren bor för att han totalt sett skall få tillfredsställande inkomster
- byggande av uthyrningsstugor för turister i anslutning till lantgårdar
- ökad djurhållning liksom odling av alternativa grödor
- lokal och/eller ekologisk produktion av livsmedel för konsumtion i kommunala verksamheter
- ökad privat konsumtion av lokalt och ekologiskt producerade livsmedel

Skogsbruk

Alternativ skogsplantering med lövträd har diskuterats under senare år, även plantering med inriktning på ädelvirke för snickeri- och slöjdändamål. En ökad lövinblandning i barrskogskulturen bör eftersträvas. Lövskog motverkar ytterligare markförsurning och ger en mer varierad flora och fauna. Alla rester av ädellövskog bör undantas från normalt skogsbruk.

Konflikten mellan rationellt skogsbruk och friluftslivets behov av orörd natur i anslutning till stigar och motionsspår löses lämpligen genom avtal mellan markägare och kommunen eller respektive förening. För skogar som omfattas av riksintresse bör sk gröna skogsbruksplaner upprättas. Våtmarker skall i största möjliga mån undantas från störningar.

Endast en mindre del av den producerade skogsråvaran används i dag som biobränsle. I första hand uttas avverkningsrester från gallring och slutavverkning för flisning till bränsle. Med hänsyn till ekologiska restriktioner bör inte hela denna produktion tas ut från skogsmarken. På svaga och humusfattiga marker bör avverkningsresterna ligga kvar. Trädbränsletillgången från avverkningsrester i skogarna är emellertid betydligt större än uttaget i dag. Skogstillväxten har successivt ökat och väntas fortsätta att öka. Under senare år har endast c:a 70% av skogstillväxten utnyttjats. Ett betydligt större uttag av trädbränsle kan därför göras i framtiden.

Kommunens uppfattning vad gäller ägande och struktur inom jord- och skogsbruk är att:

- jordförvärvslagens glesbygdsbestämmelser bör skärpas.
- anmälningsplikten vid nedläggning av jordbruksmark bör finnas kvar.
- det finns starka skäl att i sin helhet se över regelverket kring skogsavdragen i skattelagstiftningen.
- en skärpning av skyddet för jordbruksnäringen, som i större utsträckning kan förhindra avstyckning av bostaden, bör övervägas.
- en översyn bör ske vad gäller möjligheterna till nybildning av mindre fastigheter.
- det är viktigt att gynna boende på landsbygden genom att vidareutveckla möjligheter till utkomster från flera verksamheter
- ransoneringskravet för brukningsenheter ner till 20 ha bör återinföras.